

Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI

pod redakcją
Wandy Ronki-Chmielowiec

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Jerzy Handschke, Jan Monkiewicz, Kazimierz Ortyński, Wanda Sułkowska,
Włodzimierz Szkutnik, Tadeusz Szumlicz, Stanisław Wieteska

Redaktor Wydawnictwa: Elżbieta Kożuchowska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.cceol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon [http://kangur.uek.krakow.pl/
bazy_ae/bazekon/nowy/index.php](http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php)

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695- 191-1

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Formy zabezpieczenia emerytalnego w wybranych krajach europejskich	13
Teresa H. Bednarczyk: Działalność sektora ubezpieczeniowego a wzrost gospodarczy.....	23
Anna Bera, Dariusz Pauch: Programy edukacyjne jako instrument zwiększania świadomości ubezpieczeniowej w zakresie przestępczości ubezpieczeniowej	31
Jacek Białek: Ocena grupowa w analizie Otwartych Funduszy Emerytalnych.....	40
Sylwia Bożek: Czynności monitorujące i kontrolne w procesie zarządzania ryzykiem w przedsiębiorstwie ubezpieczeniowym	51
Anna Celczyńska: Należności od ubezpieczających z umów ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.....	60
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problemy kalkulacji kosztów zakładów ubezpieczeń na tle powiązań w grupach finansowych	68
Dominika Cichońska: Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w zakładach opieki zdrowotnej.....	78
Krystyna Ciuman: Zakłady ubezpieczeń a inne instytucje pośrednictwa finansowego w Polsce w latach 2005–2009.....	87
Tadeusz Czernik: O pewnym sformułowaniu zagadnienia ruiny	94
Teresa Czerwińska: Uwarunkowania polityki dywidend spółek ubezpieczeniowych.....	106
Robert Dankiewicz: Determinanty rozwoju rynku ubezpieczeń kredytu kupieckiego w Polsce	116
Beata Dubiel: Ubezpieczeniowe aspekty ryzyka ekologicznego	126
Roman Garbicz: Ryzyko starości jako element konstruowania systemów emerytalnych w Unii Europejskiej	135
Waldemar Glabiszewski: Znaczenie innowacji technologicznych w działalności ubezpieczeniowej	146
Łukasz Gwizdała: Możliwości analizy systemów bonus-malus w świetle procesów Markowa.....	156
Magdalena Homa: Kalkulacja składki w inwestycyjnych ubezpieczeniach na życie typu unit-linked	168
Beata Jackowska: Charakterystyka wybranych metod wyrównywania tablic trwania życia – wnioski dla zastosowań aktuarialnych	179

Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Grupowe ubezpieczenia na życie w sektorze MSP	190
Marietta Janowicz-Lomott: Produkty strukturyzowane w formie ubezpieczeń w Polsce.....	201
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: Próba zidentyfikowania czynników mających wpływ na wysokość składki przypisanej brutto w ubezpieczeniach komunikacyjnych w Polsce.....	213
Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Pobłocka: Ocena praktycznych metod szacowania rezerwy IBNR w ubezpieczeniach majątkowych	222
Piotr Kania: Specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte jako forma zewnętrznego zarządzania ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi zakładów ubezpieczeń na życie	232
Robert Kurek: Uprawnienia organów nadzoru w zakresie kontroli wypłacalności – ujęcie w Solvency II.....	241
Jacek Lisowski: Rola biegłego rewidenta w ocenie gospodarki finansowej ubezpieczyciela – unormowania prawne	250
Jerzy Łańcucki: Przesłanki i kierunki zmian w regulacjach dotyczących pośrednictwa ubezpieczeniowego	258
Krzysztof Łyskawa: Zagrożenie równowagi odszkodowania i szkody w obowiązkowych ubezpieczeniach mienia.....	267
Aleksandra Małek: Obowiązki banku jako ubezpieczającego w świetle Rekomendacji Dobrych Praktyk Bancassurance	277
Piotr Manikowski: Rynek ubezpieczeń w Polsce a cykle underwritingowe ..	286
Dorota Maśniak: Ubezpieczyciel jako główne ogniwo transgranicznego systemu ochrony ofiar wypadków drogowych	295
Artur Mikulec: Efektywność systemów emerytalnych krajów UE i EFTA w latach 2005–2008	305
Aniela Mikulska: Małe i średnie przedsiębiorstwa jako odbiorcy usług ubezpieczeniowych	316
Marek Monkiewicz: Jednolity rynek ubezpieczeniowy UE w warunkach globalnego kryzysu finansowego 2007–2009 – pomoc publiczna a wspólnotowe reguły konkurencji	325
Joanna Niżnik: Reforma systemów emerytalnych Ameryki Łacińskiej na przykładzie Chile i Argentyny	335
Magdalena Osak: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	344
Dorota Ostrowska: Kapitał międzynarodowy a dostęp do produktów ubezpieczeniowych strategicznych dla rozwoju gospodarki polskiej.....	352
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Polisa strukturyzowana jako forma inwestycji alternatywnej na rynku polskim.....	362
Renata Pajewska-Kwaśny: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. I	373

Monika Papież: Analiza przyczynowości na rynku ubezpieczeń życiowych w latach 2003–2010.....	383
Agnieszka Pawłowska: Ubezpieczenie <i>business interruption</i> w zarządzaniu ryzykiem przerw w działalności gospodarczej.....	394
Krzysztof Piasecki: Rozmyte zbiory probabilistyczne w rachunku aktuarnym.....	402
Piotr Pisarewicz: Rola funduszy inwestycyjnych w rozwoju programów emerytalnych w USA.....	409
Ryszard Pukała: Procesy integracyjne rynków ubezpieczeniowych krajów Europy Środkowej i Wschodniej.....	416
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medical savings account as a funding mechanism for health.....	426
Grażyna Sordyl: Rola i działalność holenderskiego funduszu gwarancyjnego (College voor Zorgverzekeringen CVZ) w obszarze prywatnych ubezpieczeń zdrowotnych.....	435
Ewa Spigarska: Sprawozdanie finansowe zakładu ubezpieczeń a Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej w świetle wprowadzanych zmian.....	445
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organizacja audytu wewnętrznego w zakładach ubezpieczeń w świetle <i>Solvency II</i> oraz standardów audytu.....	454
Anna Szkarłat-Koszalka: Instrumenty systemu rachunkowości a kontrola bezpieczeństwa finansowego ubezpieczyciela.....	463
Tomasz Szkutnik: Funkcje łączące w agregacji ryzyka ubezpieczyciela.....	472
Włodzimierz Szkutnik: Ryzyko uruchomienia rezerw katastroficznych.....	483
Anna Szymańska: Czynniki determinujące wybór ubezpieczyciela na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych OC.....	494
Ilona Tomaszewska: Perspektywy rozwoju tradycyjnych i nowatorskich form sprzedaży ubezpieczeń w Polsce – cz. II.....	507
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Świadomość ubezpieczeniowa oraz skłonność do ryzyka studentów.....	515
Stanisław Wanat: Modelowanie zależności w kontekście agregacji kapitałowych wymogów wypłacalności w <i>Solvency II</i>	525
Stanisław Wieteska: Adaptacja zakładów ubezpieczeń majątkowych do likwidacji skutków efektu cieplarnianego na terenie Polski.....	537
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statystyczna ocena wpływu przekraczania prędkości na liczbę wypadków drogowych w Polsce.....	547

Summaries

Katarzyna Barczuk, Ewa Łukasik: Forms of retirement security in selected European countries	22
Teresa H. Bednarczyk: The activity of insurance sector vs. economic growth.....	30
Anna Bera, Dariusz Pauch: Educational programs as an instrument to increase awareness of the crime of insurance cover	39
Jacek Bialek: Group evaluation of open pension funds	50
Sylvia Bożek: Monitoring and control activities in the risk management process of an insurance company.....	59
Anna Celczyńska: Accounts receivable from motor vehicle owners insured under third party insurance agreements	67
Magdalena Chmielowiec-Lewczuk: Problems of cost calculation of insurance companies against the background of connections in financial groups .	77
Dominika Cichońska: The role of insurance in risk management in health care facilities	86
Krystyna Ciuman: Insurance companies versus other financial intermediaries in Poland in the years 2005–2009.....	93
Tadeusz Czernik: An alternative formulation of ruin problem.....	105
Teresa Czerwińska: Determinants of the dividend policy in the insurance companies	115
Robert Dankiewicz: Determinants of development of trade credit insurance market in Poland	125
Beata Dubiel: Insurance aspects of ecological risk	134
Roman Garbiec: The risk of old age as the component of constructing the pension systems in the European Union	145
Waldemar Glabiszewski: The importance of technological innovations in the insurance sector.....	155
Łukasz Gwizdała: The capabilities of analyzing bonus-malus systems in the light of Markov processes	167
Magdalena Homa: Correct calculation of net premium in unit-linked investment insurance	178
Beata Jackowska: Characterization of selected methods of the graduation of life tables in the perspective of their actuarial applications	189
Beata Jackowska, Tomasz Jurkiewicz, Ewa Wycinka: Group life insurance in the SME sector.....	200
Marietta Janowicz-Lomott: Structured products in the form of insurance in Poland	212
Anna Jędrzychowska, Ewa Poprawska: An attempt to identify the factors having influence on the gross written premium in motor insurance in Poland	221

Tomasz Jurkiewicz, Agnieszka Poblocka: Evaluation of practical methods of estimation of incurred but not reported reserves in non-life insurance..	231
Piotr Kania: Specialized open-end investment funds as an external management form of investment funds of life insurance companies.....	240
Robert Kurek: Powers of supervision authorities regarding solvency control – Solvency II perspective.....	249
Jacek Lisowski: The role of the auditor in assessing the financial management of the insurer – legal norms	257
Jerzy Łańcucki: Regulations on insurance mediation – stressing premises and directions of change	266
Krzysztof Łyskawa: Threat of compensation balance and damages in compulsory property insurance	276
Aleksandra Malek: Duties of a bank acting as an coverage buying entity in the context of Recommendations on the Bankassurance Activity.....	285
Piotr Manikowski: The insurance market in Poland and underwriting cycles	294
Dorota Maśniak: Insurer as a major link in a cross-border system for protection of victims of road accidents – the role of co-operation of private and public entities.....	304
Artur Mikulec: Effectiveness of pension systems in EU and EFTA countries in the years 2005–2008.....	315
Aniela Mikulska: Small and medium-sized companies as recipients of insurance services	324
Marek Monkiewicz: Single insurance market in the EU and global financial crisis 2007–2009 – public intervention and Community competition rules.....	334
Joanna Niżnik: The reform of pension systems in Latin America. The Chilean and Argentinean models.....	343
Magdalena Osak: Medical savings account as a funding mechanism of health care.....	351
Dorota Ostrowska: The access to the insurance products strategic for the development of Polish economy in reference to the international capital..	361
Anna Ostrowska-Dankiewicz: Structured policy as a form of alternative investment on Polish market.....	372
Renata Pajewska-Kwaśny: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part I.....	382
Monika Papież: Causality analysis on the life insurance market in the period 2003–2010	393
Agnieszka Pawłowska: Business interruption insurance implementation in risk management for interrupted activities	401
Krzysztof Piasecki: Probabilistic fuzzy sets in the actuarial calculation	408
Piotr Pisarewicz: Mutual funds role in retirement programs’ development in the USA.....	415

Ryszard Pukała: Integration processes of insurance markets in Middle and Eastern Europe.....	425
Małgorzata Rutkowska-Podolowska, Nina Szczygiel: Medyczne konto oszczędnościowe jako mechanizm finansowania ochrony zdrowia	434
Grażyna Sordyl: The Role and Activity of the Dutch Guarantee Fund (College voor Zorgverzekeringen CVZ) in the area of private health insurance	444
Ewa Spigarska: Financial statement of insurance company vs. International Standards of Financial Reporting in the light of changes.....	453
Elżbieta Izabela Szczepankiewicz, Maria Kiedrowska: Organization of internal auditing in insurance companies in the light of Solvency II and audit standards	462
Anna Szkarłat-Koszalka: Instruments of accounting system vs. control of financial security of an insurer.....	471
Tomasz Szkutnik: Copula functions in the aggregation of insurer risk	482
Włodzimierz Szkutnik: The risk of using catastrophic reserves	493
Anna Szymańska: Factors determining the choice of the insurer on the CR automobile insurance market.....	506
Iłona Tomaszewska: Prospects of development of traditional and innovative forms of insurance sales in Poland – part II	513
Damian Walczak, Agnieszka Żołądkiewicz: Students’ insurance awareness and risk seeking	524
Stanisław Wanat: Modeling of dependencies in the context of the aggregation of solvency capital requirements in Solvency II	536
Stanisław Wieteska: Property insurance companies adaptation process to reduce the impact of greenhouse effect in Poland	546
Ewa Wycinka, Mirosław Szreder: Statistical analysis of speeding as a factor affecting car accidents in Poland	556

Krystyna Ciuman

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ZAKŁADY UBEZPIECZEŃ A INNE INSTYTUCJE POŚREDNICTWA FINANSOWEGO W POLSCE W LATACH 2005–2009

Streszczenie: W artykule przedstawiono istotę pośrednictwa finansowego oraz krótką charakterystykę pośredników finansowych. Ukazano zwłaszcza: wielkość i dynamikę aktywów pośredników finansowych (banków, OFE, zakładów ubezpieczeń, funduszy inwestycyjnych), zwracając szczególną uwagę na zakłady ubezpieczeń; oraz rolę banków krajowych i inwestorów krajowych poza systemem bankowym w finansowaniu długu krajowego.

Słowa kluczowe: pośrednicy finansowi, aktywa, dług krajowy.

1. Wstęp

W gospodarce rynkowej występują liczne instytucje pośrednictwa finansowego. Funkcjonowanie tych instytucji „z jednej strony umożliwia wierzycielom gromadzenie oszczędności w formie zróżnicowanych [...] instrumentów finansowych, z drugiej dostarcza dłużnikom środków pieniężnych za zróżnicowaną opłatą, która wynika m.in. z charakteru zobowiązania wystawionego przez dłużnika oraz poziomu ryzyka przypisywanego dłużnikowi” [Górski 2009]. W niniejszym artykule przedstawiono wybrane aspekty działalności pośredników finansowych w Polsce w latach 2005–2009. W szczególności ukazano:

- istotę pośrednictwa finansowego,
- wielkość i dynamikę aktywów pośredników finansowych,
- rolę banków oraz inwestorów krajowych poza systemem bankowym w finansowaniu długu krajowego.

2. Istota pośrednictwa finansowego

Pośrednictwo finansowe to „działalność polegająca na kojarzeniu pożyczkodawców z pożyczkobiorcami” [Burda, Wyplosz 2000]. Pośrednicy finansowi są instytucjami finansowymi, które „dokonują transformacji oszczędności w kapitał”, a kapitał umożliwia inwestycje rzeczowe, pobudzające wzrost gospodarczy [Owsiak 2002].

Wśród pośredników finansowych wyróżnia się banki (także instytucje parabankowe) oraz pozabankowych pośredników finansowych (głównie zakłady ubezpieczeń, otwarte fundusze emerytalne, fundusze inwestycyjne). Kryterium zaprezentowanego podziału są możliwości kreacji pieniądza przez wymienione instytucje. Jedynie banki mogą tworzyć nowy pieniądz. Gromadzą bowiem depozyty, co wiąże się ze wzrostem ich rezerw gotówkowych i stanowi podstawę do udzielania kredytów. Każde udzielenie kredytu jest jednocześnie aktem kreacji nowego pieniądza. Z kolei pozabankowi pośrednicy finansowi nie mają prawa tworzenia nowego pieniądza i posługują się pieniądzem już istniejącym [Owsiak 2002].

Zarówno banki, jak i pozabankowi pośrednicy finansowi mogą inwestować zgromadzone środki pieniężne w skarbowe papiery wartościowe, a zatem uczestniczyć w finansowaniu długu publicznego.

3. Charakterystyka aktywów pośredników finansowych w Polsce w latach 2005–2009

Wielkość i strukturę aktywów pośredników (instytucji) finansowych w Polsce w badanym okresie przedstawiono w tab. 1. Pozycja banki obejmuje banki komercyjne i banki spółdzielcze łącznie, przy czym *gross* aktywów stanowiły aktywa banków komercyjnych. Rozpatrywane pozabankowe instytucje finansowe to: Otwarte Fundusze Emerytalne, zakłady ubezpieczeń, fundusze inwestycyjne.

Z danych zawartych w tab. 1 wynika, że zdecydowanie dominowały aktywa banków, które w badanych latach cały czas rosły i stanowiły średnio 70,5% aktywów pośredników finansowych ogółem. Aktywa pozabankowych pośredników finansowych łącznie wynosiły średnio 29,5% aktywów. Rosły one do roku 2007, a w 2008 spadły o 12,6%. Spadek aktywów pozabankowych pośredników finansowych spowodowany był głównie spadkiem aktywów funduszy inwestycyjnych (o 44,8%), gdyż aktywa OFE spadły nieznacznie (o 1,2%), natomiast aktywa zakładów ubezpieczeń wzrosły (o 8,7%). Z kolei w roku 2009 wzrosły aktywa wszystkich pośredników finansowych.

W tabeli 2 ukazano dynamikę aktywów pośredników finansowych. W latach 2005–2009 aktywa pośredników finansowych ogółem wzrosły 1,79 razy, przy czym najbardziej wzrosły aktywa Otwartych Funduszy Emerytalnych (2,07 razy) oraz banków (1,81 razy). Duża dynamika aktywów Otwartych Funduszy Emerytalnych spowodowana była tym, że pierwsze świadczenia ze środków zgromadzonych w OFE wypłacane były dopiero od 1.01.2009 roku.

W związku ze zmianami w systemie emerytalnym dotyczącymi znacznej obniżki procentu składek przekazywanych do OFE, a także z uwagi na rozpoczęty już proces wypłat emerytur kapitałowych, w przyszłości należy spodziewać się obniżenia dynamiki aktywów OFE. Jednocześnie wobec malejącej stopy zastąpienia staje się konieczne dobrowolne oszczędzanie na emeryturę. Wydaje się, że ostatecznie na wybór formy oszczędzania, a tym samym rodzaju instytucji finan-

Tabela 1. Aktywa instytucji finansowych w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005		2006		2007		2008		2009	
	w mld zł	w % ogółem	w mld zł	w % ogółem	w mld zł	w % ogółem	w mld zł	w % ogółem	w mld zł	w % ogółem
1. Banki	586,4	71,2	681,8	67,8	794,9	66,5	1039,1	74,8	1059,6	72,1
2. Otwarte Fundusze Emerytalne	86,1	10,4	116,6	11,6	140,0	11,7	138,3	10,0	178,6	12,1
3. Zakłady ubezpieczeń	89,6	10,9	108,6	10,8	126,9	10,6	137,9	9,9	139,0	9,5
4. Fundusze inwestycyjne	61,6	7,5	99,2	9,8	133,8	11,2	73,9	5,3	93,4	6,3
5. Pozabankowe instytucje finansowe (2+3+4)	237,3	28,8	324,4	32,2	400,7	33,5	350,1	25,2	411,0	27,9
6. Ogółem (1+2+3+4)	823,7	100,0	1006,2	100,0	1195,6	100,0	1389,2	100,0	1470,6	100,0

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS, Raport o stabilności systemu finansowego, 2010, NBP. Obliczenia własne.

Tabela 2. Dynamika aktywów instytucji finansowych w Polsce (2005 = 100)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
1. Banki	100	116	136	177	181
2. Otwarte Fundusze Emerytalne	100	135	163	161	207
3. Zakłady ubezpieczeń	100	121	142	154	155
4. Fundusze inwestycyjne	100	161	217	120	152
5. Pozabankowe instytucje finansowe (2+3+4)	100	137	169	148	173
6. Ogółem (1+2+3+4)	100	122	145	169	179

Źródło: jak w tab. 1. Obliczenia własne.

sowej (i w konsekwencji wielkości jej aktywów) wpłyną rozwiązania odnośnie do korzyści podatkowych.

Relacja aktywów pośredników finansowych do PKB w badanym okresie w Polsce wynosiła odpowiednio: 84,0%, 94,9%, 101,7%, 108,9%, 109,4% (tab. 3). Dla porównania, z opublikowanych przez NBP materiałów o rozwoju systemu finansowego w Polsce wynika, że relacja aktywów systemu finansowego do PKB w 2009 roku wynosiła w Polsce 111,0% (brano pod uwagę aktywa wszystkich pośredników finansowych, a nie tylko aktywa pośredników wymienionych w tab. 1), w Czechach 138,4%, na Węgrzech 165,3%, a w krajach strefy euro 447,6%.

Tabela 3. Relacja aktywów instytucji finansowych w Polsce do PKB w latach 2005–2009 (w %)

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
1. Banki	59,8	64,3	67,6	81,5	78,9
2. Otwarte Fundusze Emerytalne	8,8	11,0	11,9	10,8	13,3
3. Zakłady ubezpieczeń	9,1	10,2	10,8	10,8	10,3
4. Fundusze inwestycyjne	6,3	9,4	11,3	5,8	7,0
5. Pozabankowe instytucje finansowe (2+3+4)	24,2	30,6	34,1	27,5	30,6
6. Ogółem (1+2+3+4)	84,0	94,9	101,7	108,9	109,4

Źródło: jak w tab. 1. Obliczenia własne.

Jeśli chodzi o aktywa zakładów ubezpieczeń (tab. 4), to we wszystkich latach omawianego okresu rosły aktywa zakładów ubezpieczeń działu I, a ich dynamika przewyższała dynamikę aktywów zakładów ubezpieczeń działu II, co wynikało z długoterminowego charakteru ubezpieczeń życiowych. Aktywa zakładów ubezpieczeń (działu I i II łącznie) stanowiły średnio 10,5% aktywów pośredników finansowych oraz 35,3% aktywów pozabankowych pośredników finansowych.

Tabela 4. Charakterystyka aktywów zakładów ubezpieczeń w Polsce w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Aktywa zakładów ubezpieczeń działu I (w mld zł)	53,5	67,4	79,6	85,1	87,9
Aktywa zakładów ubezpieczeń działu II (w mld zł)	36,1	41,2	47,3	52,8	51,1
Dynamika aktywów zakładów ubezpieczeń działu I (w %) (2005 = 100)	100	126	149	159	164
Dynamika aktywów zakładów ubezpieczeń działu II (w %) (2005 = 100)	100	114	131	128	142
Udział aktywów zakładów ubezpieczeń działu I w aktywach pozabankowych instytucji finansowych (w %)	22,5	20,8	19,9	24,3	21,4
Udział aktywów zakładów ubezpieczeń działu II w aktywach pozabankowych instytucji finansowych (w %)	15,2	12,7	11,8	15,1	12,4
Udział aktywów zakładów ubezpieczeń ogółem w aktywach pozabankowych instytucji finansowych (w %)	37,7	33,5	31,7	39,4	33,8

Źródło: jak w tab. 1. Obliczenia własne.

4. Rola banków oraz inwestorów krajowych poza systemem bankowym w finansowaniu długu krajowego

Dług publiczny w Polsce to głównie dług Skarbu Państwa. Z kolei dług Skarbu Państwa obejmuje dług krajowy oraz dług zagraniczny, przy czym w badanym okresie następował ciągle wzrost długu krajowego, zarówno w części udzielanej przez banki

(bez NBP), jak i w części udzielanej przez inwestorów krajowych poza systemem bankowym (tab. 5). Udział długu krajowego w długi Skarbu Państwa w badanych latach wynosił średnio 61,2%, w tym udział banków średnio 21,0%, a udział inwestorów krajowych spoza systemu bankowego 40,2%. Większa też była dynamika długu krajowego (w latach 2005–2009 wzrósł 1,55 razy) niż długu zagranicznego (wzrósł 1,29 razy).

W rozpatrywanym okresie inwestorzy krajowi poza systemem bankowym finansowali większą część długu krajowego niż banki, jednakże w latach 2008–2009 udział banków w finansowaniu długu krajowego uległ zwiększeniu. Jeżeli wielkość długu krajowego uznamy za 100%, to w latach 2005–2007 banki finansowały średnio 30,8% długu krajowego, a w latach 2008–2009 – 39,1% tego długu. Pozostałą część długu krajowego finansowały podmioty z sektora pozabankowego.

Rodzi się pytanie, w jakim stopniu zakłady ubezpieczeń, poprzez inwestycje w skarbowe papiery wartościowe, przyczyniały się do antyinflacyjnego finansowania długu? Można na nie odpowiedzieć w przybliżeniu, gdyż inwestycje zakładów ubezpieczeń w dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu to głównie inwestycje w skarbowe papiery wartościowe. W latach 2005–2009 stosunek wielkości inwestycji zakładów ubezpieczeń w dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu do wielkości długu krajowego wynosił odpowiednio: 17,9%, 16,8%, 17,7%, 16,3%, 15,5%.

Tabela 5. Charakterystyka długu Skarbu Państwa według kryterium rezydenta w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Dług Skarbu Państwa (w mld zł)	440,2	478,5	501,5	569,9	631,5
w tym					
1. Dług krajowy (w mld zł)	251,5	284,4	312,1	373,5	388,9
• banki (bez NBP)	80,0	86,9	93,9	144,8	153,3
• inwestorzy krajowi poza systemem bankowym	171,5	197,5	218,2	228,7	235,6
2. Dług zagraniczny (w mld zł)	188,7	194,1	189,4	196,4	242,6
Udział długu krajowego w długi Skarbu Państwa (w %)	57,1	59,5	62,2	65,5	61,6
• banki	18,2	18,2	18,7	25,4	24,3
• inwestorzy krajowi poza systemem bankowym	38,9	41,3	43,5	40,1	37,3
Dynamika długu Skarbu Państwa (2005 = 100)	100	109	114	129	143
Dynamika długu krajowego (2005 = 100)	100	113	124	149	155
• banki	100	109	117	181	192
• inwestorzy krajowi poza systemem bankowym	100	115	127	133	137
Dynamika długu zagranicznego (2005 = 100)	100	103	100	104	129

Źródło: Roczniki Statystyczne GUS. Obliczenia własne.

Dług Skarbu Państwa w odniesieniu do PKB w latach 2005–2009 wynosił średnio 44,9%, a dług krajowy 27,4% (tab. 6).

Tabela 6. Dług Skarbu Państwa jako % PKB w latach 2005–2009

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008	2009
Dług Skarbu Państwa	44,8	45,1	42,7	44,7	47,0
w tym					
1. Dług krajowy (w mld zł)	25,6	26,8	26,6	29,3	28,9
• banki	8,1	8,2	8,0	11,4	11,4
• inwestorzy krajowi poza systemem bankowym	17,5	18,6	18,6	17,9	17,5
2. Dług zagraniczny	19,2	18,3	16,1	15,4	18,1

Źródło: jak w tab. 5. Obliczenia własne.

5. Podsumowanie

- W badanym okresie, pomimo wpływu kryzysu finansowego, generalnie następował w Polsce rozwój instytucji pośrednictwa finansowego.
- Aktywa banków stanowiły średnio 70,5% aktywów pośredników finansowych i w rozpatrywanym okresie wzrosły 1,81 razy, natomiast aktywa pozabankowych pośredników finansowych wynosiły średnio 29,5% aktywów pośredników finansowych i w badanym czasie wzrosły 1,73 razy.
- Wprawdzie w Polsce stosunek aktywów pośredników finansowych łącznie do PKB wzrósł z 84,0% w 2005 roku do 109,4% w 2009, jednak poziom pośrednictwa finansowego w naszym kraju jest jeszcze względnie niski.
- W latach 2005–2009 inwestorzy krajowi poza systemem bankowym finansowali większą część długu krajowego niż banki.
- Stosunek wielkości inwestycji zakładów ubezpieczeń w dłużne papiery wartościowe i inne papiery wartościowe o stałej kwocie dochodu do wielkości długu krajowego wynosił średnio 16,8%.

Literatura

- Burda M., Wyplosz C. [2000], *Makroekonomia*, PWE, Warszawa.
 Górski M. [2009], *Rynkowy system finansowy*, PWE, Warszawa.
 Owsiak S. [2002], *Podstawy nauki finansów*, PWE, Warszawa.
 Roczniki Statystyczne Rzeczypospolitej Polskiej, GUS.
Rozwój systemu finansowego w Polsce w 2009 r., strona internetowa NBP.

INSURANCE COMPANIES VERSUS OTHER FINANCIAL INTERMEDIARIES IN POLAND IN THE YEARS 2005-2009

Summary: This paper presents the essence of financial intermediation and a short characteristic of financial intermediaries. In particular the article investigates:

- the size and the dynamics of financial intermediaries' assets (banks, open pension funds, insurance companies, investment funds) paying particular attention to the insurance companies,
- the role of domestic banks and domestic investors outside banking system in financing domestic debt.

Keywords: financial intermediaries, assets, domestic debt.